Hac veya başka bir amaç için yapılan yolculuk âdâbı

[Türkçe — Turkish — تركي]

İmam Nevevî

Terceme : Muhammed Şahin

Tetkik : Ali Rıza Şahin

2012 - 1433

IslamHouse.com

﴿ آداب سفر الحج وغيره ﴾

« باللغة التركية »

الإمام النووي

ترجمة: محمد مسلم شاهين

مراجعة: علي رضا شاهين

2012 - 1433

IslamHouse.com

بسم الله الرحمن الرحيم

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Yolculuk âdâbı pek çoktur. Nitekim İslâm âlimleri bu âdâbı derleyip toplamışlardır.Bu âdâbı,"el-Mecmû'"[1] adlı eserinde güzel bir şekilde derleyip toplayanlardan birisi de İmam Nevevî'dir -Allah ona rahmet etsin-.

İmam Nevevî yolculuk âdâbı hakkında 62 âdâb zikretmiştir. Bu âdâbtan bazılarını kısaca zikredeceğiz. Daha detaylı bilgi edinmek isteyen kimse, Nevevî'nin -Allah ona rahmet etsin- bu konudaki sözlerine başvurabilir.

İmam Nevevî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Sefer (yolculuk) âdâbı bölümü:

Bu, devamlı ihtiyaç duyulan ve önem verilmesi gereken önemli bir konudur. Burada kast edilen şey;

---

[1] c: 4, s: 264-287

sefer (yolculuk) âdâbına kısaca işâret etmektir.

1. Bir kimse, bir yolculuğa çıkmak istediği zaman, yolculuğu hakkında dînine, tecrübesine ve bilgisine güvendiği birisine danışması ve onunla istişâre etmesi müstehaptır. Kendisine danışılan kimsenin de hevâsından ve nefsi isteklerden uzak bir şekilde ona nasihat etmesi gerekir.

Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

﴿ ... وَشَاوِرۡهُمۡ فِي ٱلۡأَمۡرِۖ ... ﴾ [سورة آل عمران من الآية: ١٥٩]

"(Ey Nebî! İhtiyaç duyulan) **işlerde onlarla istişâre et!...**"[1]

Nitekim sahâbenin, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ile işlerinde istişâre ettiklerine dâir pek çok sahih hadis gelmiştir.

2. Yolculuğa çıkmaya karar verdiği zaman, (yolculuğunu) hayırlara vesile kılmasını Allah Teâlâ-'dan dilemesi ve farz namazın dışında iki rekât nâfile

[1] Âl-i İmrân Sûresi: 159

namaz kılması, ardından da İstihâre duâsını okuması sünnettir.

3. Hac veya gazve veyahut da başka bir yolcuğa karar verdikten sonra bütün günahlara ve çirkin şeylere tevbe etmeye başlaması, insanlara yaptığı zulüm ve haksızlıklardan temizlenip çıkması, onlara olan borçlarından mümkün olanını ödemesi, elindeki emânetleri sahiplerine teslim etmesi, kendisi ile başkası arasında bir şey meydana gelen veya arkadaşlık olan kimselerden helallik dilemesi, vasiyetini yazması, yazdığı vasiyete birisini şâhit tutması, borçlarından ödeyemediğini ödemesi için birisini vekil tayin etmesi ve dönünceye kadar âilesine ve geçimi kendisine âit kimselerin nafakasını vermesi gerekir

4. Ana-babasını, kendisine iyilikte bulunması ve itaat etmesi gereken kimseleri râzı etmesi gerekir.

5. Hac veya gazve veyahut da başka bir şey için yolculuğa çıkmak istediği zaman nafakasının her türlü şüpheden uzak,helâl kazançtan olmasına gayret göstermesi gerekir. Eğer buna aykırı hareket eder de

gasp edilen haram para ile hacceder veya savaşırsa, Allah Teâlâ'ya karşı gelmiş olur, fakat haccı ve gazvesi zâhiren geçerlidir. Fakat haccı, mebrur hac olmaz.

6. Hac veya başka bir şey için yolculuğa çıkmak isteyen için azığını taşıyabileceği şeyin içine, muhtaç kimseleri teselli etmek için bol azık ve nafaka koyması müstehaptır. Azığı da iyi maldan olmalıdır. Çünkü Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِن طَيِّبَـٰتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّآ أَخْرَجْنَا لَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ ۖ وَلَا تَيَمَّمُواْ ٱلْخَبِيثَ مِنْهُ تُنفِقُونَ وَلَسْتُم بِـَٔاخِذِيهِ إِلَّآ أَن تُغْمِضُواْ فِيهِ ۚ وَٱعْلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ حَمِيدٌ ﴿٢٦٧﴾ ﴾ [سورة البقرة من الآية: ٢٦٧]

"Ey îmân edenler! Kazandığınız şeylerin ve yerden sizin faydanız için bitirdiğimiz ürünlerin temiz ve güzel olanlarından Allah yolunda harcayın. Siz göz yummadan,alıcısı olmadığınız bayağı şeyleri vermeye kalkmayın!"[1]

---

[1] Bakara Sûresi: 267

Âyette geçen "et-Tayyib" kelimesinden kasıt; iyi,"el-Habîs" kelimesinden kasıt ise;kötüdür.Yolcunun gönül hoşnutluğuyla harcadığı şey, kabul olunmaya daha yakındır.

7. Bir kimse,hac veya gazve yolcuğuna çıkmak isterse, hac veya gazvenin nasıl yapılacağını (pratik olarak) öğrenmesi gerekir. Zirâ bir ibâdeti bilmeyen kimsenin o ibâdeti geçerli olmaz. Hac yapmak isteyen kimsenin hac menâsiki hakkında, haccın gâye ve hedeflerini açıklayan bir kitabı yanına alması ve onu devamlı okuması müstehaptır. Yolculuğu süresince hac menâsikiyle ilgili bu kitabı tekrar tekrar okumalı ki bu ibâdeti tam anlamıyla öğrenmiş olsun.Avamdan bunu ihlal eden kimsenin,haccın rükünlerinden bir şartı ihlal ettiğinden dolayı yapmış olduğu haccının geçerli olmamasından endişe edilir.Hacılardan bazı kimseler, hac menâsikini iyi bildiklerini zannederek Mekke halkından bazı kimseleri taklit ederek onlara aldanabilmektedirler. Bu açık bir hatadır.

Aynı şekilde gazveye katılan (savaşan) kimsenin de ihtiyaç duyacağı konuları kapsayan bir kitabı

yanında bulundurması ve ihtiyaç duyacağı savaş tekniklerini, savaşta ihânet etmenin, kadınları ve çocukları öldürmenin haram olduğunu öğrenebileceği bir kitabı yanında bulundurması müstehaptır.

Ticaret için yolculuk yapan yolcunun, ihtiyaç duyacağı alış-verişlerinden hangisinin sahih ve bâtıl, hangisinin de helal ve haram olduğunu öğrenebileceği bir kitabı yanında bulundurması müstehaptır.

8. Yolcunun, unuttuğunda kendisine hatırlatması ve hatırladığında da kendisine yardım etmesi için iyilik ve hayrı seven, şer ve kötülüğü çirkin gören birisinden kendisine yol arkadaşı olmasını talep etmesi müstehaptır. Bunun yanında eğer mümkünse ilmi ve ameliyle yolcunun aklına gelebilecek kötü ahlaka, rahatsızlık ve sıkıntısına engel olacak ve güzel ahlak konusunda ona yardım edecek ve ona teşvik edecek bir âlimi bulur ve ona bağlı kalırsa, daha güzel olur.

Ayrıca yolculuğu boyunca yol arkadaşını râzı etmeye gayret etmesi ve iki arkadaştan birinin diğerine sabretmesi, arkadaşının, kendisi üzerinde hakkı ve saygınlığı olduğunu söylemesi ve bazı zamanlar

kendisinden meydana gelen şeylere sabretmesi gerektiğini birbirine söylemesi gerekir.

9. Yolcunun, âilesi, komşuları, arkadaşları ve diğer sevdiği kimselerle ve onların da yolcuyla vedâlaşması ve birbirlerine şöyle demeleri müstehaptır:

((أَسْـــتَوْدِعُ اللهَ دِينَـــكَ، وَأَمَانَتَـــكَ، وَخَوَاتِيـــمَ عَمَلِكَ.)) [أخرجه الترمذي]

" Dînini, emânetini ve işinin âkibetini Allah'a emânet ediyorum."[1]

Geride kalan da yolcuya şöyle duâ eder:

((زَوَّدَكَ اللهُ التَّقْوَى، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَيَسَّرَ لَكَ الْخَـيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ.))

"Allah seni takva ile rızıklandırsın, günahını bağışlasın ve nerede olursan ol, senin için hayırlı olanını kolaylaştırsın."

[1] Tirmizî

10. Yolcunun, evinden çıkarken şöyle duâ etmesi sünnettir:

((بِسْمِ اللّٰهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، وَلاَ حَـوْلَ وَلاَ قُـوَّةَ إِلاَّ بِاللّٰهِ. اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِـكَ أَنْ أَضِـلَّ، أَوْ أُضَـلَّ، أَوْ أَزِلَّ، أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ، أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ، أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ.))

"Allah'ın adıyla (başlarım). Allah'a tevekkül ettim. Güç ve kuvvet, ancak Allah'ındır. Allahım! Sapıklığa düşmekten veya düşürülmekten,ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, cehâlete düşmekten veya câhil bırakılmaktan sana sığınırım."

11. Yolcunun,evinden çıktıktan sonra bineğine binmek istediği zaman: "Bismillah" demesi, bineğinin üzerine bindikten sonra da şöyle demesi sünnettir:

((اَلْحَمْدُ لِلَّهِ. سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّـا لَهُ مُقْرِنِينَ. وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ.))

"Hamd, Allah'adır.Bunu bizim hizmetimize veren Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederiz.Yoksa biz

buna güç yetiremezdik.Şüphesiz ki biz, (âhirette) Rabbimize döneceğiz."

Sonra şöyle der:

((اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، اَلْحَمْـدُ لِلّٰهِ، اَلْحَمْـدُ لِلّٰهِ، اَللّٰهُ أَكْـبَرُ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ، سُبْحانَكَ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَـاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لاَيَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ.))

"Hamd, Allah'adır. Hamd, Allah'adır. Hamd, Allah'adır. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Allahım! Seni tüm noksanlıklardan tenzih ederim. Ben nefsime zulmettim, beni bağışla. Çünkü günahları ancak sen bağışlarsın."

Sonra şöyle der:

((اَللَّهُمَّ إِناَّ نَسْأَلُكَ فِي سَـفَرِناَ هَـذاَ الْـبِرَّ وَالتَّقْـوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ ماَ تَرْضَى، اَللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْناَ سَفَرِناَ هَذَا وَاطْـوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اَللَّهُمَّ أَنْـتَ الصَّـاحِبُ فِي السَّـفَرِ، وَالْخَلِيفَـةُ فِي الأَهْلِ، اَللَّهُمَّ إِنِيِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثاَءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ

وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ.))

"Bunu bizim hizmetimize veren Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Yoksa biz buna güç yetiremezdik. Şüphesiz ki biz, Rabbimize döneceğiz. Allahım! Senden, bu yolculuğumuzda iyilik ve takva, râzı olacağın amel dileriz. Allahım! Bu yolculuğumuzu bize kolaylaştır ve onun uzaklığını bize yakın kıl. Allahım! Sen, yolculukta dost ve âilemiz için vekilsin. Allahım! Yolculuğun meşakkatinden, üzücü manzara (görmekten), âilem ve malımda kötü değişiklikler (ile karşılaşmaktan) sana sığınırım."

Yolculuktan dönünce bu duâyla birlikte şunu da söyler:

((آيِبُونَ تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ.))

"Biz, (yolculuktan, vatanımıza selâmet içerisinde) dönenler, tevbe edenler, ibâdet edenler, Rabbimize hamd edenleriz."

12. Yolcunun, yolculuğa bir toplulukla birlikte çıkması (tek başına yolculuğa çıkmaması) müstehaptır.

İbn-i Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre,Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ.)) [أخرجه البخاري]

"Eğer insanlar, yalnız başına yolculuk yapmakta ne sakıncalar olduğunu (ne kötü sonuçlar doğuracağını) **benim kadar bilselerdi, hiçbir binek sahibi** (yolcu) **gece yolculuğuna yalnız başına çıkmazdı."**[1]

13. Yolcuların, kendilerinden en fazîletli ve görüşü en iyi olan birisini kendilerine başkan tayin etmeleri ve onun emirlerine itaat etmeleri müstehaptır.

Ebu Saîd el-Hudrî'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre,Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((إِذَا خَرَجَ ثَلاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ.))

[رواه أبو داود بإسناد حسن]

---

[1] Buhârî; hadis no: 2998

"Üç kişi bir yolculuğa çıktıkları zaman (ayrılığa düşmemek için) **içlerinden birisini emir** (başkan) **tayin etsinler."**[1]

14. Yolculuk için gecenin sonunda (sabahın ilk vakitlerinde yola çıkmak) ve geceleyin yola devam etmek müstehaptır.

Enes b. Mâlik'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre,Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((عَلَيْكُمْ بِالدُّلْجَةِ؛ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطْوَى بِاللَّيْلِ.))

[رواه أبو داود بإسناد حسن، ورواه الحاكم وقال: هو صحيح على شرط البخاري ومسلم]

"Geceleyin yolculuk yapın. Çünkü yeryüzü geceleyin dürülür (yol almakla kısalır)**."**[2]

Başka bir rivâyette şöyle buyurmuştur:

---

[1] Hadis hasendir.Ebu Dâvud; hadis no: 2608. "Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahîha"; hadis no:1322

[2] Ebu Dâvud; hasen bir senedle rivâyet etmiştir. Hadisi Hâkim de rivâyet etmiş ve şöyle demiştir: Hadis, Buhârî ve Müslim'in şartına göre sahihtir.

((إِنَّ الْأَرْضَ تُطْوَى بِاللَّيْلِ لِلْمُسَافِرِ.))

"**Şüphesiz ki yeryüzü yolcu için geceleyin dürülür** (yol almasıyla kısalır)."

15. Yolcunun,yumuşak huylu ve güzel ahlaklı olması,yol boyunca insanlarla tartışmaktan ve insanları sıkıştırmaktan uzak durması,dilini kötü sözler söylemekten,gıybetten (insanları çekiştirmekten), bineğine lânet okumaktan ve her türlü çirkin sözlerden koruması gerekir.

16. Yolcunun, yüksek bir yere çıktığı zaman tekbir getirmesi ve aşağı indiği zaman Subhanallah demesi müstehaptır.

Câbir'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((كُنَّا إِذَا صَعِدْنَا كَبَّرْنَا، وَإِذَا نَزَلْنَا سَبَّحْنَا.))

[أخرجه البخاري]

"**Biz, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte** (yolculuk sırasında tepe gibi) **yüksek bir yere çıktığımız zaman,'Allahu Ekber', aşağı indiğimiz zaman**

da 'Subhanallah' derdik."[1]

İbn-i Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o -uzunca hadiste- şöyle demiştir:

((وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجُيُوشُهُ إِذَا عَلَوُا الثَّنَايَا كَبَّرُوا، وَإِذَا هَبَطُوا سَبَّحُوا.)) [أخرجه أبو داود]

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ve ordusu (yolculuk sırasında) **tepelere çıktıkları zaman 'Allahu Ekber', aşağı indikleri zaman ise 'Subhanallah' derlerdi."[2]**

17. Yolcunun, girmek istediği bir köy veya belde gördüğü zaman şöyle demesi müstehaptır:

((اَللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَلْنَ، وَرَبَّ الْأَرَضِينَ السَّبْعِ وَمَا أَقْلَلْنَ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا أَضْلَلْنَ، وَرَبَّ الرِّيَاحِ وَمَا ذَرَيْنَ، فَإِنَّا نَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ، وَخَيْرَ

---

[1] Buhârî; hadis no: 2993

[2] Hadis sahihtir. Ebu Dâvud; hadis no: 2599

أَهْلِـهَا، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا، وَشَرِّ أَهْلِـهَا، وَشَرِّ مَا فِيهَا.))

[أخرجه النسائي في الكبرى والطحاوي]

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- girmek istediği hiçbir köyü görmüş olmasın ki onu görürken şöyle demiş olmasın:

- Ey yedi kat gök ve onun gölgelendirdiklerinin Rabbi!

-Ey yedi kat yer ve onun barındırdıklarının Rabbi!

-Ey şeytanlar ve onların saptırdıklarının Rabbi!

-Ey rüzgârlar ve onların sürükleyip götürdüklerinin Rabbi olan Allahım! Bu köyün, bu köy halkının ve bu köyde bulunanların hayırlısını senden dilerim. Yine bu köyün, bu köy halkının ve bu köyde bulunanların şerrinden sana sığınırım."[1]

[1] Hadis sahihtir. Nesâî; "es-Sunenu'l-Kubrâ",hadis no: 8826. Tahâvî; "Müşkilu'l-Âsâr", hadis no: 5693. Bkz: "Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahîha"; hadis no: 2759

18. Yolcunun, yolculuğu sırasında çoğu zaman duâ etmesi müstehaptır. Çünkü yolcunun duâsı müstecaptır.

19. Yolcunun, temizliğe (abdest ve guslüne) önem vermesi ve namazları vakitlerinde kılmaya devam etmesi gerekir. Allah Teâlâ teyemmüm, iki namazı birleştirme ve kasretme (dört rekâtlı olanı iki rekât olarak kılma) gibi şeyleri yolcuya câiz kılmıştır.

20. Yolcunun, dinlenmek için bir yerde konakladığı duâ etmesi sünnettir:

Sülemî kabilesinden Hakîm'in kızı Havle'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o :**"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i şöyle derken işittim"**, demiştir:

((مَنْ نَزَلَ مَـنْزِلاً، ثُـمَّ قَـالَ:أَعُوذُ بِكَلِـمَـاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَـمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَـحِلَ مِنْ مَنْزِلِـهِ ذَلِكَ.)) [أخرجه مسلم]

"Kim, bir yerde konakladıktan sonra: 'Yarattıklarının şerrinden Allah'ın noksansız sözlerine sığınırım'

derse, konakladığı yerden ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar veremez."[1]

21. Yol arkadaşlarının, yolculuk sırasında bir yerde konaklamak istediklerinde -zorunlu olmadıkça- toplu halde konaklamaları müstehaptır. Dağınık halde konaklamaları ise mekruhtur.

Ebû Sa'lebe el-Huşenî'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

((كَانَ النَّاسُ إِذَا نَزَلُوا مَنْزِلا تَفَرَّقُوا فِي الشِّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ تَفَرُّقَكُمْ فِي هَذِهِ الشِّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ إِنَّمَا ذَلِكُمْ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَلَمْ يَنْزِلُوا بَعْدَ ذَلِكَ مَنْزِلًا إِلَّا انْضَمَّ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ.)) [رَوَاهُ أَبُو دَاوُد بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ]

"İnsanlar (sahâbe) bir yerde konakladıkları zaman, dere boylarına ve dağ yollarına dağılırlardı.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

---

[1] Müslim; hadis no: 2708

- Sizin bu şekilde dağ yollarına ve dere boylarına dağılmanız şeytandandır!

O günden sonra sahâbe, konakladıkları yerlerde birbirlerinden hiç ayrılmadılar."[1]

22. Yolcunun ihtiyacını giderdikten sonra âilesine dönmek için acele etmesi sünnettir.

Ebu Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((اَلسَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ نَوْمَهُ وَطَعَامَهُ وَشَرَابَهُ، فَإِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ نَهْمَتَهُ فَلْيُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ.)) [متفق عليه]

"Yolculuk, azaptan bir parçadır. Yolculuk, birinizi uykusundan, yemeğinden ve içeceğinden (tam anlamıyla zevk almaktan) alıkoyar. Bu sebeple biriniz ihtiyacını karşıladıktan sonra, âilesine dönmekte acele etsin."[2]

---

[1] Ebu Davud, hasen bir isnadla rivâyet etmiştir.

[2] Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ettikleri hadistir.Buhârî;hadis

23. Yolcunun,yolculuktan dönünce,İbn-i Ömer'in hadisinde geçtiği üzere şöyle demesi sünnettir.

İbn-i Ömer'den- Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

((أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إذَا قَفَلَ مِنْ غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ يُكَبِّرُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ مِنَ الْأَرْضِ ثَلاثَ تَكْبِيراتٍ، ثُمَّ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إلَّا اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيِبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، سَاجِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ.)) [متفق عليه]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bir gazveden veya hacdan veyahut da umreden döndüğü zaman her yüksek yere çıktığında üç defa tekbir getirir, sonra da şöyle derdi:

- Allah'tan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilah yoktur. O, birdir ve ortağı yoktur. Mülk O'nundur,

---

no:3001.Lafız, Buhârî'ye âittir.Müslim; hadis no: 1927

hamd da O'nadır. O, her şeye gücü yetendir. Bizler, yolculuktan vatanımıza selâmetle dönenleriz,tevbe edenleriz,ilâhımıza ibâdet eden-leriz, yeryüzünde seyâhat edenleriz ve yalnızca Rabbimize hamd edenleriz.Allah, (dînini yüceltmek sûretiyle) **va'dini yerine getirmiş, kuluna** (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- 'e) **yardım etmiş,** (Hendek savaşında kendisine karşı savaşmak için birleşen) **bütün kabileleri tek başına mağlup etmiştir."**[1]

Enes b. Mâlik'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

((أَقْبَلْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِظَهْرِ الْمَدِينَةِ قَالَ : آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، فَلَمْ يَزَلْ يَقُولُ ذَلِكَ حَتَّى قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ.)) [رواه مسلم]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte Medine'nin arkasına vardığımız zaman Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle dedi:

---

1 Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ettikleri hadistir. Buhârî; hadis no:1797. Lafız, Buhârî'ye âittir. Müslim; hadis no: 1344

-(Bizler, yolculuktan vatanımıza selâmetle) **dönenleriz, tevbe edenleriz,** (ilâhımıza) **ibâdet edenleriz ve yalnızca Rabbimize hamd edenleriz.' Dedi ve Medine'ye girinceye kadar bunu söylemeye devam etti."**[1]

24. Yolcu, evine ulaşınca ilk olarak evinin yakınında bulunan bir mescide girerek "kudûm/ seferden dönme namazı" niyetiyle orada iki rekât namaz kılması sünnettir.

Ka'b b. Mâlik'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan hadiste, o şöyle demiştir:

((أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يَـقْدَمُ مِنْ سَفَرٍ إِلَّا نَـهَارًا فِي الضُّحَى، فَـإِذَا قَـدِمَ بَـدَأَ بِالمَسْـجِدِ فَصَلَّى فِيهِ رَكْعَتَينِ، ثُمَّ جَلَسَ فِيْـهِ.)) [متفق عليه]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- kuşluk vaktinden başka bir vakitte yolculuktan dönmezdi. Yolculuktan dönünce de ilk olarak mescide uğrar, iki

---

[1] Müslim

rekat namaz kıldıktan sonra da orada otururdu."[1]

25. "en-Nakîa" müstehaptır."en-Nakîa";yolcunun seferden dönmesi vesilesiyle verilen yemektir. Yolculuktan dönen yolcunun verdiği yemeğe "en-Nakîa" denildiği gibi, başkasının yolculuktan dönen kimseye verdiği yemeğe de "en-Nakîa" denilir.

Buna delil olarak Cabir b. Abdullah'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan hadiste o şöyle demiştir:

((أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ مِنْ سَفَرِهِ نَحَرَ جَزُورًا أَوْ بَقَرَةً.)) [رواه البخاري]

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- yolculuktan Medine'ye geri döndüğünde bir deve veya bir inek kesti (ve ziyafet verdi)**."**[2]

26. Bir kadının, yolculuk mesafesi ister yakın, isterse uzak olsun, zaruret olmadıkça, mahremsiz

---

[1] Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ettikleri hadistir.Buhârî; hadis no: 4418. Müslim; hadis no: 716. Lafız, Müslim'e âittir.

[2] Buhârî

olarak tek başına yolculuğa çıkması haramdır.

Ebu Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan hadiste, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((لاَ يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاَللَّهِ وَالْيَـوْمِ الْآخِـرِ تُسَـافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا.)) [متفق عليه]

"Allah'a ve âhiret gününe îmân eden bir kadının, yanında kendisine mahrem olan bir erkek olmadan bir gün ve bir gece mesafelik yolculuğa çıkması ona helal değildir."[1]

İmam Nevevî'in -Allah ona rahmet etsin- özet olarak nakledilen sözü burada sona ermektedir.

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Hac yolculuğu âdâbı iki kısma ayrılır:

- Farz olan âdâb.
- Müstehap olan âdâb.

---

[1] Buhârî ve Müslim

Farz olan âdâb: İnsanın, haccın farzlarını ve rükünlerini yerine getirmesi, ihramın özel ve genel yasaklarından uzak durması, ihramda ve ihram dışında yasak olan şeylerden sakınmasıdır.Çünkü Allah Teâlâ hac hakkında şöyle buyurmaktadır:

﴿ ٱلۡحَجُّ أَشۡهُرٞ مَّعۡلُومَٰتٞۚ فَمَن فَرَضَ فِيهِنَّ ٱلۡحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي ٱلۡحَجِّۗ ... ﴾ [سورة البقرة من الآية: ١٩٧]

"Hac bilinen aylardır. Her kim o aylarda (kendine) **haccı farz ederse, artık hacda kadına yaklaşmak, günah işlemek, kavga etmek yoktur."**[1]

Hac yolculuğunda yapılması müstehap olan âdâba gelince bunlar; her müslümanın yapması gereken,canla,malla ve sahip olunan makamla cömert davranmak, müslüman kardeşlerine hizmet etmek, onların eziyetlerine tahammül göstermek, onlara kötü davranmaktan uzak durmak, onlara lütuf ve ihsanda bulunmak gibi, -ister ihrama girmeden önce olsun,

---

[1] Bakara Sûresi: 197

isterse ihrama girdikten sonra olsun-, şeyleri yerine getirmesidir. Çünkü bu âdâb, her yerde ve her zamanda bütün mü'minlerden istenen erdemlik ve yüce davranışlardır. Aynı şekilde ibâdetin kendisinde olan müstehap âdâbı yerine getirmek de böyledir.

Örneğin bir insanın, haccı mükemmel bir şekilde edâ etmek için,haccın sözlü ve fiilî âdâbını tam olarak yerine getirmeye çalışmasıdır."[1]

[1] Fetâvâ İbn-i Useymîn; c: 16, s: 21